

Extinderea Drepturilor Economice și a Integrării Sociale a Refugiaților în Republica Moldova: Rezultatele Proiectului Academic ASEM

Această notă analitică rezumă principalele constatări și recomandări ale proiectului academic Sergio Vieira de Mello, implementat de Academia de Studii Economice a Moldovei (ASEM) în perioada 15 septembrie – 30 noiembrie 2025. Proiectul s-a axat pe studierea drepturilor economice ale refugiaților, inclusiv accesul acestora pe piața muncii, oportunitățile de antreprenoriat și protecția socială. Programul de Burse Sergio Vieira de Mello, înființat de Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), își propune să promoveze cercetarea academică în domeniul protecției și integrării refugiaților și să consolideze cooperarea dintre comunitatea academică și organizațiile umanitare. Participarea ASEM la această inițiativă subliniază angajamentul său față de dezvoltarea socio-economică și expertiza sa semnificativă în politica migrației, relațiile de muncă și economia regională.

Metodologia proiectului a inclus o analiză cuprinzătoare a cadrelor legislative și politicilor existente privind drepturile refugiaților în Moldova, precum și o cercetare extinsă pe teren. Au fost realizate interviuri aprofundate cu refugiați, reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale, organizațiilor neguvernamentale și angajatori. O parte semnificativă a lucrării a implicat o serie de mese rotunde și întâlniri de experți, care au oferit o platformă pentru dialog și colectarea de opinii diverse de la părțile interesate. Aceste activități au permis identificarea principalelor bariere și oportunități pentru integrarea economică a refugiaților și formularea de recomandări practice bazate pe date reale și opinii ale experților.

Printre rezultatele concrete ale proiectului se numără două publicații academice, inclusiv un articol în prestigioasa revistă "Revista Intellectus", care a prezentat o analiză detaliată a aspectelor juridice și socio-economice ale integrării refugiaților și a propus modele de adaptare reușită bazate pe experiența internațională. A fost elaborat un ghid practic de afaceri pentru refugiați, care conține instrucțiuni pas cu pas privind înregistrarea afacerilor, impozitarea, accesul la finanțare și marketing, adaptate contextului moldovenesc. În plus, au fost organizate programe de formare pentru studenții la drept, menite să le sporească conștientizarea drepturilor refugiaților și să le dezvolte abilitățile în furnizarea de asistență juridică acestei categorii vulnerabile de populație.

În ultimii ani, Republica Moldova s-a confruntat cu un aflux de refugiați, ceea ce a creat atât provocări, cât și oportunități pentru țară.

Context și Probleme

În ultimii ani, Republica Moldova s-a confruntat cu un aflus semnificativ de refugiați, depășind **100.000 de persoane**, predominant din Ucraina, care caută refugiu și își propun să contribuie la economia țării. În ciuda eforturilor legislative de a armoniza legislația națională cu standardele internaționale de protecție a refugiaților, implementarea practică și accesul la drepturile economice rămân o provocare serioasă. Studiile, inclusiv cele publicate în *Revista Intellectus*, au identificat o serie de obstacole cheie cu care se confruntă refugiații și au confirmat lacune semnificative în implementarea politicilor existente.

Probleme cheie:

- **Acces limitat la piața muncii:** Refugiații se confruntă adesea cu dificultăți în găsirea unui loc de muncă din cauza **lipsei de cunoștințe a limbii române, procedurilor lungi și complexe de recunoaștere a diplomelor și calificărilor** (procesul poate dura până la 6-12 luni) și a conștientizării reduse a angajatorilor cu privire la procedurile de angajare a refugiaților. La sfârșitul anului 2023, rata de ocupare în rândul refugiaților de vârstă activă nu a depășit 15-20%, ceea ce este semnificativ mai mic decât media națională.
- **Lipsa informațiilor despre drepturi:** Mulți refugiați nu dispun de informații complete despre drepturile lor la muncă, protecție socială și acces la servicii publice. **Informațiile sunt adesea fragmentate, disponibile doar în limba română** sau diseminate prin canale informale, ceea ce face dificilă obținerea lor.
- **Bariere birocratice în antreprenariat:** Cei care doresc să-și înceapă propria afacere se confruntă cu **dificultăți în înregistrarea întreprinderilor, lipsa cunoștințelor legislației fiscale și a procedurilor de obținere a permiselor**. Lipsa capitalului de start-up și **accesul limitat la micro-credite** sau granturi sunt, de asemenea, bariere serioase.
- **Bariere în educație:** Tinerii refugiați și copiii se confruntă cu provocări în înscrierea în instituțiile de învățământ din cauza **barierelor lingvistice, lipsei documentelor de studii necesare** și dificultăților de adaptare la sistemul local. Acest lucru duce la întreruperea educației și reduce perspectivele lor pe termen lung pe piața muncii.
- **Izolarea și marginalizarea tinerilor refugiați:** Mesele rotunde cu tineri refugiați au relevat că, pe lângă lacunele lingvistice și informaționale, aceștia se simt **izolați social și stigmatizați**. Lipsa egalității de șanse și dificultatea integrării în comunitățile de tineret duc la marginalizarea lor.

Aceste provocări sunt deosebit de relevante pe fundalul situației actuale de pe piața muncii din Moldova, unde, în ciuda unor deficite sectoriale de forță de muncă, rata generală a **șomajului este de aproximativ 3%** (începutul anului 2024), dar pentru anumite grupuri de populație, aceasta poate fi semnificativ mai mare. Integrarea eficientă a refugiaților necesită nu numai modificări legislative, ci și eforturi sistematice pentru eliminarea barierelor practice, în special în domeniul precum:

- **Support lingvistic:** Crearea de cursuri gratuite de limba română.
- **Recunoașterea calificărilor:** Simplificarea și accelerarea procedurilor de nostrificare a documentelor de studii.
- **Acces la informații:** Dezvoltarea de platforme informaționale multilingve și centre de consultanță.
- **Support financiar:** Programe speciale de microfinanțare pentru antreprenorii refugiați.
- **Adaptare socială:** Programe de integrare comunitară, în special pentru tineri.

Aceste detalii subliniază urgența și complexitatea problemelor cu care se confruntă Republica Moldova în procesul de integrare a refugiaților și justifică necesitatea unor intervenții țintite, cum ar fi proiectul academic implementat.

Beneficiarii țintă ai proiectului

Beneficiari primari: Refugiații din Republica Moldova

Proiectul vizează peste **100.000 de refugiați** rezidenți în Republica Moldova, preponderent din Ucraina, care caută refugiu și oportunități economice. O atenție deosebită este acordată **tinerilor refugiați (cu vârste cuprinse între 18-35 de ani) și studenților refugiați** care aspiră să urmeze studii, să se angajeze sau să-și dezvolte propriile afaceri. Având în vedere că rata de ocupare în rândul acestui grup este de doar 15-20%, proiectul își propune să le ofere sprijinul legal, informațional și consultativ necesar. Refugiații au participat activ la o serie de **mese rotunde și consultări** organizate în perioada septembrie-noiembrie 2025, care au contribuit la identificarea barierelor specifice.

Comunitatea Academică și Profesioniștii din Domeniul Juridic

Acest grup include **studenți și profesori de la ASEM** și alte universități din Moldova, precum și **avocați și studenți la drept** implicați activ în activitatea **Clinicii Juridice de Afaceri ASEM**. Proiectul a implementat programe de formare specializate pentru **30 de studenți la drept**, menite să le îmbunătățească calificările în dreptul internațional al refugiaților, dreptul muncii și legislația antreprenorială. Datorită acestui fapt, studenții și profesorii au reușit să-și aprofundeze cunoștințele și abilitățile practice în acordarea de asistență juridică grupurilor vulnerabile, contribuind la dezvoltarea expertizei academice în dreptul migrației și integrarea socială.

Reprezentanți și Instituții Guvernamentale

Acest grup include părțile interesate cheie din sectorul public, inclusiv reprezentanți ai **Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, Ministerului Educației și Cercetării**, precum și autoritățile locale. Aceștia sunt beneficiari critici, deoarece proiectul le oferă **rapoarte analitice, recomandări de politici și instrumente practice** pentru îmbunătățirea legislației naționale și a implementării acesteia. Informațiile lor privind rezultatele finale ale proiectului ar putea contribui la integrarea soluțiilor propuse în programele și strategiile de stat de sprijinire a refugiaților din Republica Moldova.

Activități Cheie ale Proiectului: Detalii și Rezultate

01

1. Elaborarea unui Ghid Practic pentru Refugiați

În perioada **15 septembrie - 15 noiembrie 2025**, în strânsă colaborare cu Clinica Juridică de Afaceri ASEM, a fost elaborat un ghid practic cuprinzător, "Inițierea unei Afaceri în Republica Moldova: Un Ghid pentru Refugiați". Ghidul, care are peste 60 de pagini, este disponibil în rusă și engleză. Acesta include instrucțiuni detaliate pas cu pas privind înregistrarea afacerilor, particularitățile fiscale, angajarea și accesul la piețe și resurse financiare. Metodologia de elaborare s-a bazat pe o analiză juridică a legislației naționale, o analiză comparativă a celor mai bune practici internaționale și rezultatele consultărilor individuale. Rezultatul este o bază de cunoștințe practică, concepută pentru aplicare directă de către refugiați în procesul de integrare economică.

02

2. Instruire Specializată pentru Juriști și Studenți

În perioada **20 septembrie - 20 octombrie 2025**, a fost desfășurată o instruire intensivă specializată pentru **30 de studenți la drept** și tineri profesioniști de la Academia de Studii Economice a Moldovei. Instruirea a avut loc la Clinica Juridică de Afaceri ASEM și a acoperit subiecte cheie precum dreptul internațional al refugiaților, legislația națională privind protecția și integrarea refugiaților, aspecte practice ale acordării asistenței juridice și etica practicii juridice. Metodologia a inclus prelegeri interactive, studii de caz, jocuri de rol și ateliere practice. Ca rezultat, participanții au dobândit cunoștințe aprofundate și abilități practice necesare pentru sprijinul juridic eficient al populațiilor vulnerabile, ceea ce a contribuit la consolidarea capacității societății civile din Republica Moldova.

03

3. Publicații Științifice și Prezentări

În octombrie-noiembrie 2025, au fost pregătite două articole științifice care vor fi publicate în curând în prestigioasa revistă academică «Revista Intellectus». Primul articol, intitulat "Aspecte Juridice ale Angajării Refugiaților în Republica Moldova: Provocări și Perspective," a analizat barierele legale existente și a propus recomandări pentru eliminarea acestora. Al doilea articol, "Protecția Socială și Integrarea Refugiaților: Experiența Moldovenească," s-a axat pe sistemul de sprijin social și modalități de optimizare a acestuia. Aceste publicații au contribuit la extinderea discursului științific în domeniul dreptului migrației și al politicii sociale și au servit, de asemenea, ca bază pentru recomandări ulterioare pentru îmbunătățirea legislației și practicilor naționale.

04

4. Organizarea unei Mese Rotunde pentru Schimb de Experiență

La data de **25 octombrie 2025**, o masă rotundă interactivă a fost organizată în auditoriul ASEM, reunind tineri refugiați și studenți. Evenimentul a avut ca scop crearea unei platforme pentru schimbul direct de experiență și identificarea barierelor reale cu care se confruntă tinerii refugiați în căutarea unui loc de muncă, obținerea educației și realizarea integrării sociale. Participanții au discutat probleme legate de angajare, acces la educație, asistență juridică și sprijin psihosocial. Metodologia a inclus discuții facilitate și sesiuni de brainstorming. Rezultatele mesei rotunde au furnizat informații valoroase pentru ajustarea conținutului ghidului practic și formularea unor recomandări mai precise pentru autoritățile guvernamentale.

05

5. Atelier Final cu Părțile Interesate

La data de **28 noiembrie 2025**, a avut loc un atelier final cu părțile interesate, reunind **peste 56 de reprezentanți** ai comunității academice, societății civile și organizațiilor naționale. Atelierul a avut loc la Glia Hub, ASEM. Rezultatele proiectului au fost prezentate în cadrul evenimentului, incluzând ghidul practic elaborat, principalele constatări din publicațiile științifice și recomandările de îmbunătățire a politicilor. Atelierul a condus la un consens între părțile interesate privind cooperarea ulterioară și integrarea soluțiilor propuse în programele de stat de sprijin pentru refugiații din Republica Moldova.

Constatări ale Cercetării: Accesul la Piața Muncii

Reglementarea Accesului Refugiaților la Piața Muncii

Studiul, publicat în revista academică "**Revista Intellectus**" sub titlul "**Aspecte Juridice ale Angajării Refugiaților în Republica Moldova: Provocări și Perspective**", a efectuat o analiză cuprinzătoare a cadrului de reglementare internațional și național care guvernează accesul refugiaților pe piața muncii din Republica Moldova. Obiectivul lucrării a fost identificarea barierelor cheie și elaborarea de recomandări specifice pentru îmbunătățirea nivelului de integrare economică a refugiaților, al căror număr în Moldova depășește **100.000 de persoane**.

Una dintre concluziile fundamentale este că **dreptul la muncă este garantat de acte internaționale**. Acest lucru este confirmat, în special, de Convenția ONU din 1951 privind Statutul Refugiaților, în special de Articolul 17 al acesteia, care solicită statelor părți să acorde refugiaților care se află legal pe teritoriul lor cel mai favorabil tratament în ceea ce privește dreptul la muncă. În plus, convențiile Organizației Internaționale a Muncii (OIM) stabilesc standarde pentru condiții de muncă echitabile, aplicabile refugiaților, ceea ce subliniază natura universală a acestui drept.

În ciuda existenței obligațiilor legale internaționale, **legislația națională a Republicii Moldova necesită armonizare** cu aceste standarde. Deși există un cadru legal de bază pentru protecția refugiaților (de exemplu, Legea Azilului), studiul a scos la iveală lacune semnificative în implementarea acesteia. În special, există dificultăți în aplicarea anumitor dispoziții privind permisele de muncă și securitatea socială, ceea ce creează bariere administrative pentru refugiați. Lipsa unor mecanisme clare de coordonare între diversele structuri guvernamentale duce, de asemenea, la întârzieri și ambiguitate în practica de aplicare a legii.

Studiul detaliază că **există bariere obiective în calea angajării** pentru refugiați, ducând la o rată extrem de scăzută de ocupare a forței de muncă — doar **15-20%** din numărul total. Acestea includ dificultăți în obținerea permiselor de muncă, proceduri îndelungate pentru procesarea documentelor necesare și o lipsă de informații adecvate despre piața muncii. În plus, un obstacol serios este **bariera lingvistică**, deoarece multe posturi vacante necesită cunoașterea limbii române, iar accesul la cursuri de limbă gratuite și de calitate este limitat. Refugiații se confruntă, de asemenea, cu discriminare și prejudecăți din partea angajatorilor. În special, cele mai semnificative bariere sunt observate în profesiile reglementate care necesită licențiere și în sectorul public.

O atenție specială este acordată necesității de **proceduri simplificate de recunoaștere a calificărilor**. Sistemul actual de recunoaștere a diplomelor străine și a certificatelor profesionale este excesiv de birocratic și durează de la **6 până la 12 luni**. Acest lucru reduce semnificativ competitivitatea refugiaților pe piața muncii, forțându-i să ocupe posturi slab calificate sau să rămână șomeri, în ciuda faptului că au studii și experiență relevante. O analiză comparativă a celor mai bune practici internaționale arată că multe țări aplică proceduri accelerate și recunoaștere temporară a calificărilor pentru refugiați, permițându-le să se integreze mai rapid în economie.

Studiul oferă **recomandări juridice specifice**, inclusiv: 1) modificarea legislației naționale pentru a simplifica procedurile de obținere a permiselor de muncă și a recunoaște automat anumite categorii de calificări; 2) crearea unui mecanism centralizat unic pentru verificarea documentelor pentru a reduce timpii de procesare; 3) dezvoltarea și implementarea de programe guvernamentale pentru sprijin lingvistic și recalificare profesională; 4) consolidarea controlului asupra respectării legislației anti-discriminare pe piața muncii. Aceste măsuri sunt destinate nu doar să faciliteze accesul refugiaților la ocuparea forței de muncă, ci și să contribuie la dezvoltarea economică generală a Republicii Moldova.

Protecția Socială: Provocări, Realități și Oportunități de Integrare

Vulnerabilitate și Bariere Sistemice

Studiul „Protecția Socială și Integrarea Refugiaților: Experiența Moldovei” a relevat că peste **100.000 de refugiați** din Moldova se confruntă cu o vulnerabilitate profundă, exacerbată de lipsa resurselor adecvate, bariere lingvistice (în special absența cursurilor de limba română) și culturale, precum și accesul limitat la servicii vitale. Grupurile deosebit de vulnerabile, cum ar fi **mamele singure, vârstnicii, persoanele cu dizabilități și copiii**, se confruntă cu discriminare și întâmpină dificultăți și mai mari în obținerea asistenței. Principalele bariere includ:

- **Vid informațional:** Lipsa unor informații centralizate și accesibile privind drepturile și procedurile de obținere a prestațiilor și serviciilor sociale.
- **Complexitatea birocratică:** Proceduri lungi și complicate pentru procesarea documentelor, necesitând adesea asistență juridică.
- **Bariera lingvistică:** Numărul insuficient de interpreți în instituțiile de protecție socială și de sănătate.
- **Acces limitat la asistență medicală:** În ciuda unor garanții, accesul real la servicii medicale de calitate, inclusiv sprijin psihologic, rămâne scăzut din cauza obstacolelor administrative și a lipsei de înțelegere a sistemului.
- **Probleme locative:** Absența programelor de locuințe sociale din partea statului duce la traiul forțat în condiții informale sau la costuri excesive.

Acești factori contribuie la o rată extrem de scăzută de ocupare a forței de muncă (doar **15-20%**) și la un risc ridicat de excluziune socială.

Importanța Strategică și Lacunele Legislative

Protecția socială eficientă a refugiaților este strategic importantă pentru stabilizarea, autosuficiența și contribuția lor potențială la societatea gazdă. Cu toate acestea, legislația națională a Republicii Moldova, în ciuda existenței unor norme de bază (de exemplu, Legea Azilului și unele programe sociale), prezintă lacune semnificative și discrepanțe față de standardele internaționale, cum ar fi Convenția ONU din 1951 privind Statutul Refugiaților și normele UE.

- **Armonizare incompletă:** Absența unui cadru legal cuprinzător adaptat specific refugiaților, ceea ce duce la un acces inegal la garanțiile sociale în comparație cu cetățenii moldoveni sau alte categorii de migranți.
- **Lipsa programelor speciale:** Numărul insuficient sau absența completă a programelor țintite de sprijin financiar, cursuri de limbă, recalificare și angajare, forțând refugiații să se bazeze pe ajutorul umanitar.
- **Dificultăți în recunoașterea calificărilor:** Proceduri lungi (până la **12 luni**) și costisitoare pentru recunoașterea diplomelor și calificărilor străine, ceea ce împiedică integrarea pe piața muncii și duce la degradarea potențialului profesional.
- **Sisteme fragmentate:** Lipsa de coordonare între diversele structuri guvernamentale responsabile de protecția socială, ocuparea forței de muncă și integrare creează un sistem fragmentat, incapabil să răspundă eficient nevoilor refugiaților.

Astfel, sistemul actual nu permite refugiaților să își realizeze pe deplin drepturile și potențialul, sporind dependența lor și împiedicând integrarea socio-economică.

Consolidarea Coeziunii Sociale și Recomandări

Un sistem de protecție socială eficient și incluziv este un instrument cheie pentru consolidarea coeziunii sociale și integrarea diferitelor grupuri de populație. Mesele rotunde desfășurate în cadrul studiului au relevat sentimente profunde de izolare și stigmatizare în rândul refugiaților, subliniind o nevoie acută de acțiuni țintite. Pentru a depăși aceste provocări și a promova integrarea, sunt propuse următoarele recomandări:

1. **Reformă legislativă:** Adoptarea unui pachet cuprinzător de amendamente la legislația națională pentru a asigura accesul egal al refugiaților la servicii sociale, asistență financiară, asigurare de sănătate și piața muncii, în conformitate cu standardele internaționale.
2. **Dezvoltarea programelor țintite:** Implementarea programelor de stat pentru asigurarea locuințelor, cursuri de limba română, programe de reorientare profesională și angajare, precum și sprijin financiar pentru grupurile vulnerabile.
3. **Simplificarea procedurilor:** Crearea unui „ghișeu unic” pentru furnizarea de informații și servicii refugiaților, reducerea timpilor de procesare a documentelor și simplificarea procedurilor de recunoaștere a calificărilor (posibil cu recunoaștere temporară).
4. **Consolidarea cooperării inter-instituționale:** Dezvoltarea unor mecanisme clare de coordonare între Ministerele Muncii, Sănătății, Educației și Protecției Sociale pentru a asigura o abordare cuprinzătoare a integrării.
5. **Combaterea stigmatizării:** Desfășurarea campaniilor de informare pentru a crește gradul de conștientizare publică privind drepturile și contribuțiile refugiaților, și consolidarea măsurilor de combatere a discriminării.

Implementarea acestor recomandări va îmbunătăți nu numai situația refugiaților, ci și va consolida sustenabilitatea socială și dezvoltarea Republicii Moldova în ansamblu.

Recomandări de Politici: Plan de Acțiune Detaliat

Armonizarea Legislativă și Protecția Drepturilor

Obiectiv pe termen scurt (6 luni): Alinierea completă a legislației naționale cu standardele internaționale privind protecția refugiaților (Convenția ONU din 1951, directivele UE) pentru a asigura acces egal la muncă, drepturi sociale și servicii de sănătate.

- **Organisme Responsabile:** Ministerul Justiției, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, Parlamentul Republicii Moldova.
- **Pași Specifici:**
 - a. **Analiză și Amendamente:** Efectuarea unei analize detaliate a Legii Azilului, Legii Asistenței Sociale, Legii Asigurărilor de Sănătate și a altor acte relevante. Elaborarea și înaintarea Parlamentului a amendamentelor care să garanteze refugiaților acces egal la beneficii, programe de sprijin familial, asigurări medicale gratuite și servicii de suport psihologic.
 - b. **Consultări:** Organizarea unei serii de mese rotunde și audieri publice, implicând reprezentanți ai ONG-urilor, comunitatea academică și refugiații înșiși, pentru a colecta feedback cu privire la amendamentele propuse.
 - c. **Eliminarea Discriminării:** Includerea de prevederi clare care interzic discriminarea bazată pe statutul de refugiat în legislația muncii și socială.
- **Indicatori de Succes:** Adoptarea a cel puțin 3 amendamente legislative cheie în termen de 6 luni; creșterea acoperirii refugiaților prin beneficii sociale cu 20%.
- **Buget:** Implicarea experților internaționali pentru analiza legislativă (estimat 20.000 USD); cheltuieli organizaționale pentru consultări (estimat 5.000 USD).

Simplificarea Procedurilor de Recunoaștere a Calificărilor și Accesul pe Piața Muncii

Obiectiv pe termen mediu (12-18 luni): Reducerea termenului de recunoaștere a calificărilor străine de la 6-12 luni la 3 luni și simplificarea accesului refugiaților la activități antreprenoriale, crescând rata de ocupare a acestora.

- **Organisme Responsabile:** Ministerul Educației și Cercetării, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Ministerul Economiei, Camera de Comerț și Industrie.
- **Pași Specifici:**
 - a. **"Ghișeu Unic":** Crearea unui portal online centralizat și a unui "ghișeu unic" fizic la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă pentru depunerea documentelor de recunoaștere a calificărilor și primirea de consultații privind angajarea/antreprenoriatul.
 - b. **Procedură Accelerată:** Implementarea unui mecanism de recunoaștere temporară a diplomelor și calificărilor pentru profesiile cu cerere mare, permițând refugiaților să înceapă munca înainte de finalizarea procedurii complete. Simplificarea listei de documente necesare, posibil pe baza unui principiu declarativ cu verificare ulterioară.
 - c. **Programe Țintite:** Lansarea unui program de stat "Integrarea prin Muncă", incluzând cursuri gratuite de limba română, programe de recalificare și formare profesională în specialități solicitate (de exemplu, IT, construcții, sănătate) și programe de mentorat pentru antreprenorii aspiranți.
 - d. **Sprijin Financiar:** Acordarea de subvenții pentru angajatorii care angajează refugiați și microcredite pentru refugiații care doresc să-și înființeze propriile afaceri.
- **Indicatori de Succes:** Reducerea timpului mediu de recunoaștere a calificărilor la 3 luni; creșterea ratei de ocupare a refugiaților de la actualul 15-20% la 40% în termen de 2 ani; crearea a cel puțin 50 de noi afaceri de către refugiați.
- **Buget:** Dezvoltarea platformei IT (estimat 30.000 USD); finanțare pentru programe de recalificare și subvenții (estimat 100.000 USD pe an); costuri de personal pentru "ghișeul unic" (estimat 40.000 USD pe an).

Recomandări de Politici: Plan de Acțiune Detaliat

Campanii de Informare Eficiente și Combaterea Stigmatizării

Sarcină Continuă (permanent): Organizarea unor campanii de informare sistematice, adaptate cultural, pentru refugiați despre drepturile lor, oportunitățile și serviciile disponibile, precum și pentru populația generală, pentru a combate stigmatizarea.

- **Organisme Responsabile:** Guvernul Republicii Moldova (prin comisia interministerială), Ministerul Culturii, Ministerul Educației și Cercetării, Oficiul Avocatului Poporului, ONG-uri.
- **Pași Specifici:**
 - a. **Resurse de Informare Multilingve:** Elaborarea și diseminarea materialelor tipărite și online (broșuri, site-uri web, aplicații mobile) în limbile rusă, ucraineană, engleză și română. Includerea informațiilor despre asistența juridică, educație, sănătate, locuințe și ocuparea forței de muncă. Utilizarea experienței de dezvoltare a "Ghidului practic în 4 limbi".
 - b. **Campanii Media:** Desfășurarea unor campanii media regulate (TV, radio, rețele sociale) prezentând povești pozitive de integrare a refugiaților, menite să disipeze miturile și să combată stigmatizarea. Implicarea personalităților publice și a liderilor de opinie.
 - c. **Programe Educaționale:** Implementarea modulelor educaționale în școli și universități pentru a crește gradul de conștientizare privind cultura refugiaților și importanța toleranței.
 - d. **"Linie Fierbinte" și Asistență Juridică:** Lansarea unei "linii fierbinți" multilingve, disponibilă 24/7, pentru refugiați și extinderea rețelei de centre de asistență juridică gratuită.
- **Indicatori de Succes:** Creșterea cu 30% a numărului de refugiați care solicită informații și servicii; reducerea cu 10% a opiniilor publice negative față de refugiați în sondaje.
- **Buget:** Dezvoltarea și tipărirea materialelor informative (estimat 15.000 USD anual); campanii media (estimat 50.000 USD anual); sprijin pentru "linia fierbinte" și avocați (estimat 30.000 USD anual).

Consolidarea Cooperării și Coordonării Intersectoriale

Obiectiv pe termen lung (2-3 ani): Crearea unei platforme durabile pentru interacțiunea eficientă între organismele guvernamentale, comunitatea academică, ONG-uri și sectorul de afaceri pentru implementarea unei politici de integrare cuprinzătoare și coordonate.

- **Organisme Responsabile:** Comisia Interministerială pentru Integrarea Refugiaților din cadrul Guvernului, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Economiei.
- **Pași Specifici:**
 - a. **Strategie Unificată:** Elaborarea și adoptarea unei strategii naționale de integrare a refugiaților cu roluri și responsabilități clare pentru fiecare departament, precum și mecanisme de monitorizare și evaluare.
 - b. **Platformă de Dialog:** Organizarea regulată a ședințelor comisiei interministeriale, extinderea componenței acesteia pentru a include reprezentanți ai ONG-urilor, afacerilor și sectorului academic. Organizarea anuală de Forumuri pentru Integrarea Refugiaților, urmând exemplul atelierului de lucru de succes cu peste 80 de părți interesate.
 - c. **Dezvoltarea Capacităților:** Investiția în formarea funcționarilor guvernamentali (cum ar fi cei 45 de studenți la drept instruiți) pe probleme legate de refugiați, comunicare interculturală și drept internațional.
 - d. **Parteneriat Internațional:** Angajarea activă a organizațiilor internaționale (UNHCR, OIM, UE) pentru schimb de experiență, sprijin financiar și tehnic, și pentru studierea modelelor de integrare de succes din țările UE.
 - e. **Monitorizare și Evaluare:** Dezvoltarea unui sistem de colectare regulată a datelor și evaluare a progresului integrării refugiaților, inclusiv rapoarte anuale pentru Guvern și public.
- **Indicatori de Succes:** Aprobarea strategiei naționale de integrare; creșterea numărului de proiecte comune între stat, ONG-uri și afaceri; rapoarte de progres anuale.
- **Buget:** Crearea și funcționarea secretariatului Comisiei Interministeriale (estimat 25.000 USD anual); desfășurarea de sesiuni de instruire și seminarii (estimat 10.000 USD anual); cheltuieli pentru forumurile naționale (estimat 15.000 USD anual).

Instrumente practice de integrare

Resurse dezvoltate pentru a sprijini refugiații și organizațiile

În cadrul proiectului, au fost dezvoltate instrumente practice cheie pentru a oferi sprijin cuprinzător refugiaților și organizațiilor care lucrează la integrarea acestora în Republica Moldova, simplificând adaptarea și promovând auto-suficiența.

1. Ghid practic de antreprenoriat

„Demararea unei afaceri în Republica Moldova: Un ghid pentru refugiați”

Acest ghid, elaborat între 15 septembrie și 15 noiembrie 2025, pe baza consultărilor cu refugiații, servește drept foaie de parcurs pentru demararea și dezvoltarea unei afaceri în Republica Moldova. Acesta conține peste 60 de pagini de informații detaliate și este disponibil în două limbi: rusă și engleză.

Conținutul ghidului:

- Spectrul complet de informații:** Include cerințe legale, proceduri de înregistrare, obligații fiscale, aspecte legate de ocuparea forței de muncă și accesul pe piață.
- Oportunități financiare:** Informații despre sprijinul de stat, granturi, microfinanțare și împrumuturi pentru întreprinderi mici.
- Instrumente practice:** Conține exemple de documente și liste de verificare pentru diverse etape ale gestionării unei afaceri. Ghidul este disponibil în format tipărit și electronic.

2. Programe educaționale

Programe de formare pentru avocați și specialiști

Modulele de formare dezvoltate vizează îmbunătățirea calificărilor specialiștilor (inclusiv a 30 de studenți la drept) care lucrează cu refugiații, asigurând o înțelegere profundă a statutului lor juridic și a nevoilor acestora. Clinica de Drept Afaceri ASEM a fost un partener cheie.

Detalii curriculum:

- Fundamente juridice:** Prezentare generală a dreptului internațional al refugiaților și a legislației naționale a Republicii Moldova.
- Practica asistenței:** Metodologii de sprijin juridic, aspecte etice și comunicare interculturală.

Programele au inclus prelegeri interactive, studii de caz și ateliere practice. Participanții au apreciat foarte mult aplicabilitatea cunoștințelor dobândite. Este planificată extinderea programului și actualizarea regulată a conținutului.

Vocile Beneficiarilor: Rezultatele Mesei Rotunde

“

Bariere Lingvistice

Tinerii refugiați au remarcat că lipsa cunoașterii limbii române este unul dintre principalele obstacole în accesarea educației și a locurilor de muncă, în ciuda motivației lor ridicate pentru integrare.

”

“

Vid Informațional

Participanții au evidențiat o lipsă acută de informații accesibile despre drepturile lor, serviciile disponibile și oportunitățile, ceea ce creează un sentiment de neajutorare și izolare.

”

“

Recunoașterea Calificărilor

Mulți refugiați cu înaltă calificare nu pot lucra în domeniul lor din cauza procedurilor complexe și îndelungate de recunoaștere a diplomelor și certificatelor profesionale.

”

Aceste mărturii subliniază necesitatea unei abordări sistemice pentru eliminarea barierelor de integrare și crearea unui mediu mai incluziv pentru refugiați.

Concluzie și Pași Următori

Concluzie: Realizări și Calea de Urmat

Proiectul a înregistrat un succes semnificativ în integrarea refugiaților în Moldova. Am implicat refugiați, am instruit studenți la drept și am reunit părțile interesate, punând bazele unei abordări cuprinzătoare a integrării.

Realizări Cheie ale Proiectului:

- Elaborarea Ghidului Practic privind drepturile și serviciile refugiaților (peste 60 de pagini), disponibil în 2 limbi.
- Publicarea a două articole academice despre drepturile refugiaților în Revista Intellectus.
- Stabilirea unui parteneriat cu Clinica Juridică de Afaceri ASEM pentru a oferi asistență juridică continuă.

Priorități și Pași Concreți pentru Viitor:

1. **Armonizarea Legislativă:** Reducerea perioadelor de recunoaștere a calificărilor de la 12 la 3 luni și simplificarea accesului la piața muncii și educație.
2. **Extindere și Conștientizare:** Distribuirea copiilor Ghidului Practic și lansarea unei campanii naționale de conștientizare. Scop: creșterea ratei de ocupare a forței de muncă în rândul refugiaților de la 15-20% la 40% până la sfârșitul anului 2026.
3. **Dezvoltarea Parteneriatelor:** Semnarea memorandumurilor de înțelegere cu ministerele cheie și autoritățile locale, înființarea unui consiliu de coordonare pentru integrare.
4. **Monitorizare și Cercetare:** Dezvoltarea unui sistem de indicatori cheie de performanță (KPI) pentru a evalua eficacitatea măsurilor și efectuarea de cercetări.
5. **Asigurarea Finanțării:** Este necesară o finanțare suplimentară pentru a doua fază a proiectului.

Apel la Acțiune:

- **Guvern:** Sprijiniți reformele legislative și integrați recomandările.
- **ONG-uri și Organizații Internaționale:** Alăturați-vă parteneriatelor și extindeți programele.
- **Sectorul de Afaceri:** Oferiți oportunități de angajare și mentorat.

📄 **Contact pentru
colaborare și
informații
suplimentare:**

Organizație: Clinica
Juridica de Consultanta
in Afaceri ASEM

Persoana de Contact:
Tighineanu Alexandra

Email:
[alexandratighineanu@
gmail.com](mailto:alexandratighineanu@gmail.com)

Telefon: +373 69084661

Website:
www.justice4all.md

Adresă: Str. Banulescu-
Bodoni, 61, k.902
Chisinau, Moldova